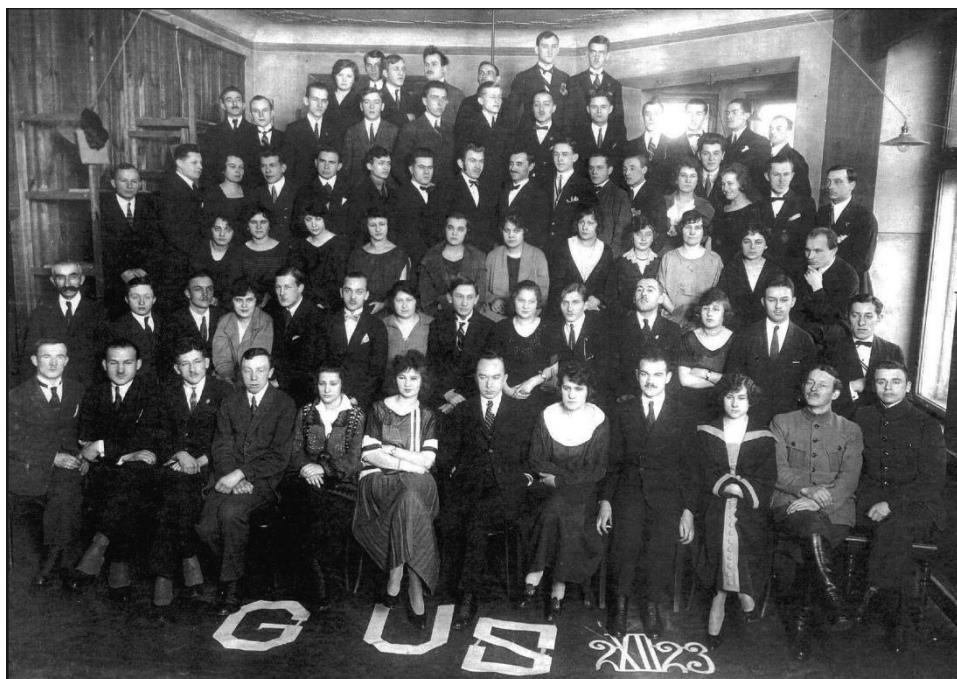

Statystyka publiczna w Polsce – cele i sposób funkcjonowania Głównego Urzędu Statystycznego

Niemal każdego dnia napotkać możemy, czy to w prasie, telewizji czy też w Internecie, opublikowane wyniki rozmaitych badań statystycznych. Niektóre z nich mogą być łatwiejsze w odbiorze, a cel przeprowadzonych badań powszechnie zrozumiały. Inne zaś mogą być bardzo skomplikowane i dotyczyć wąskiego zagadnienia, którym zainteresowana będzie jedynie wąska grupa odbiorców. Za organizację najważniejszych badań w Polsce odpowiada Główny Urząd Statystyczny, który działa już od ponad 100 lat.

Zarys historyczny GUS-u

Główny Urząd Statystyczny (dalej: GUS) utworzony został dnia 13 lipca 1918 r. przez Radę Regencyjną Królestwa Polskiego, a ponad rok później Sejm uchwalił Ustawę o *organizacji statystyki administracyjnej*. GUS od początku chciał przenieść do Polski doświadczenia państw Europy Zachodniej. Najważniejszą pracą, jaką wykonał dla administracji odradzającego się państwa polskiego był przeprowadzony w 1921 r. pierwszy powszechny spis ludności. Jego wyniki, które obejmowały takie obszary, jak rynek pracy, zdrowie, edukacja, narodowości, język i wyznania okazały się bardzo istotnym materiałem poznawczym. Kolejny spis odbył się w 1931 r.

Pracownicy GUS w 1923 r.

Źródło: <https://100latgus.stat.gov.pl/historia-gus/rys-historyczny>

Główny Urząd Statystyczny działał do chwili wybuchu II wojny światowej, ale już na początku 1945 r. mógł wznowić pracę. Rok później przeprowadzono spis ludności, który przedstawiając ruchy migracyjne ludności cywilnej i bilans strat po wojnie, okazał się nieocenionym źródłem wiedzy dla tworzącej się po wojnie administracji państwowej.

Przed rozpoczęciem procesu transformacji GUS wprowadził klasyczne dla gospodarki rynkowej badanie cen, co już wkrótce ułatwiło podejmowanie decyzji finansowych. W 1990 r. Urząd zaczął współpracę z Europejskim Urzędem Statystycznym (Eurostat), a wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, GUS został przyjęty do Europejskiego Systemu Statystycznego.

Struktura Urzędów Statystycznych

Oprócz Głównego Urzędu Statystycznego, którego siedziba mieści się w Warszawie, działa również 16 Urzędów w miastach wojewódzkich oraz jednostki obsługi statystyki publicznej, takie jak:

- Centralna Biblioteka,
- Centrum Badań i Edukacji Statystycznej,
- Centrum Informatyki Statystycznej,
- Zakład Wydawnictw Statystycznych.

Na czele GUS-u, Urzędów Statystycznych i wyróżnionych jednostek stoi powołany przez Prezesa Rady Ministrów Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.

Warto zaznaczyć, iż pomimo wykonywanych przez US zadań ogólnokrajowych na rzecz statystyki publicznej jako całości, poszczególne Urzędy zajmują się różnymi obszarami. Tak oto US w Białymstoku specjalizuje się między innymi w statystykach ochrony środowiska, leśnictwa i gospodarki senioralnej, a US w Krakowie na przykład w statystykach gospodarki społecznej, zdrowia oraz kultury o pomocy społecznej.

Przeprowadzanie badań

Pracownicy służb statystyki publicznej prowadzą badania polegające na zbieraniu danych z różnych dziedzin życia, a następnie analizowaniu ich. Na samym końcu wyniki są publikowane jako oficjalne dane statystyczne.

Z powodu ich liczby trudno jest określić badane obszary, ale można wyróżnić metody, które wykorzystywane są w zbieraniu danych. Urzędy Statystyczne korzystają na przykład z poniższych sposobów:

- pracownicy różnych przedsiębiorstw w Polsce wypełniają i przesyłają sprawozdania statystyczne, czyli specjalne formularze, gdzie wpisują dane na temat swojej firmy,
- ankieterzy nawiązują bezpośredni kontakt z badanymi zadając im odpowiednie pytania,

- pracownicy statystyki publicznej korzystają z tzw. źródeł administracyjnych, na przykład otrzymują dane na temat przestępczości od policji.

Dane statystyczne umieszczane są na oficjalnej stronie GUS-u, w bibliotekach urzędów w miastach wojewódzkich i Centralnej Bibliotece Statystycznej w Warszawie. Badania, które są istotne z punktu widzenia gospodarki i zarządzania krajem publikowane są co miesiąc lub co kwartał. Mają one formę krótkich komunikatów i opracowań. Istnieją także dane, które publikuje się raz do roku, a nawet rzadziej. Przykładem może być spis powszechny. Jako że w badaniu należy uwzględnić niemalże 40 milionów osób jest to ogromne przedsięwzięcie. Spisy te organizuje się co 10 lat, a ostatni miał miejsce w 2011 r. Sejm przyjął już ustawę, w której zapisano, iż następny odbędzie się w 2021 r.

Cele badań

Głównym zadaniem Urzędów jest prowadzenie badań statystycznych w sposób rzetelny, obiektywny, profesjonalny i niezależny. W celu stworzenia powszechnie dostępnych danych pracownicy statystyczni stosują 3 reguły:

- równorzędność - nie wyróżniane są podmioty, dla których przeznaczone były konkretne informacje,
- równoczesność - dane podawane są do wiadomości publicznej w jednym czasie,
- równoprawność - każdy zainteresowany ma jednakowe prawo dostępu do informacji.

Zbierane informacje są poufne i podlegają szczególnej ochronie, dlatego każdy biorący udział w badaniach nie musi się bać o swoje dane osobowe. Urzędy Statystyczne przestrzegają procedur, które mają sprawić, że na podstawie udostępnionych wyników dotyczących przykładowo pracujących kobiet w województwie małopolskim, nikt nie będzie w stanie zidentyfikować konkretnych osób. Jedną z metod jest podpisywanie przez pracowników statystycznych specjalnych przyrzeczeń bezwzględnego zachowania tajemnicy zawodowej.

Reguły prowadzenia badań przez GUS.

Źródło: <https://stat.gov.pl/portaal-edukacyjny/co-to-jest-statystyka-publiczna/>

Po co w ogóle prowadzone są takie badania? Dzięki danym dostarczanym przez Urzędy Statystyczne, rząd lub samorzady mogą podejmować określone decyzje dotyczące gospodarki, polityki społecznej, itd.

Dla przykładu, informacja o tym, ile dzieci urodziło się w danym roku może posłużyć do zaplanowania odpowiedniej liczby szkół lub przedszkoli. Podobnie mogą działać przedsiębiorcy poznający aktualne realia na rynku oraz organizacje pozarządowe, które dzięki udostępnionym danym są w stanie ocenić sytuację na przykład rodzin wielodzietnych i zdecydować, jakie powinny podjąć działania.

Przeprowadzanie, analizowanie i publikowanie badań jest bardzo istotne dla rozwoju całego państwa, a co za tym idzie - wpływa na życie każdej osoby. Polskie jednostki statystyczne ze znajdującym się na czele Głównym Urzędem Statystycznym opracowują dane dotyczące naszego kraju od wielu lat i niezbędne jest, aby ich działanie się nie skończyło. Na stronie internetowej GUS-u znaleźć można rozmaite dane, które nawet gdy ich poznanie nie jest dla nas konieczne, mogą okazać się ciekawą rozrywką pogłębiającą wiedzę na temat otaczającego świata, społeczeństwa i przyrody.

Źródła:

<https://stat.gov.pl/>

<https://100latgus.stat.gov.pl/informatyka/informatyzacja>

<https://100latgus.stat.gov.pl/historia-gus/rys-historyczny>

https://pl.wikipedia.org/wiki/G%C5%82%C3%B3wny_Urz%C4%85d_Statystyczny

<https://bip.stat.gov.pl/organizacja-statystyki-publicznej/urzed-y-statystyczne/specjalizacje-urzedow-statystycznych/>